

Universal Declaration of Human Rights - Saami, North

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

OLMMOŠVUOIGATVUOĐAID OPPAMÁILMMÁLAS JULGAŠTUS

Danne go friddjavuođa, vanhurskkisvuođa ja ráfi vuodđu máilmmis lea buot olmmošgoddái gullevaččaid lunddolaš olmmošárvvu dovddiidus ja sin dássásaš ja massemeahtun vuoigatvuođaid dovddiidus,

danne go olgguštus olmmošvuoigatvuođain ja badjelgeahččanvuohta daid hárrái lea mielddisbuktán veahkájoaš daguid, mat leat suorggahan olmmošgotti oamedovddu, ja danne go álbmogiid alimus joksaneamearrin lea dovddastuvvon dakkáraš máilmmi ovdašaddu, gos lea sárdnun- ja oskufriddjavuohta ja gos lea balus ja headis friddjavuohta,

danne go lea vealtameahtun dárbbalaš suodjalit olmmošvuoigatvuođaid lága bokte, amaset olbmot fertet manimus headisteaset stuimádaga noastit bággoválddi ja soardu vuostá,

danne go lea deatalaš ovddidit ustitlaš gaskavuođaid gárgedusa náššuvnnaid gaskkas,

danne go Ovtastuvvon Náššuvnnaid álbmogat lihtu bokte ođđasis duođaštit sin oskkuset olbmo vuodđovuoigatvuođaide, olmmošoktagasa árvui ja mávssolašvuhtii, olmmáiolbmo ja nissonolbmo dássásaš vuoigatvuođaide, ja leat soahpan ovddidit sosiálalaš ovdáneami ja buorránaddit eallineavttuid stuorit friddjavuođa siste,

danne go miellahttoštádat leat geatnegahtán iežaset, Ovtastuvvon Náššuvnllaiguin ovtasbarggadettiin, váfistit olmmošvuoigatvuođaid oppalaš gudnejahttojumi ja doahttaleami,

danne go dáid vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid oktasaš ipmárdusas lea stuorimus mávssolašvuohta dan fertemuša duohtandahkamis,

de danne

OAIVEČOAHKKIN

dákko bokte almmuha

dán olmmošvuoigatvuođaid oppamáilmmálaš julggaštusa oktasaš joksaneamearrin buot álbmogiidda ja buot náššuvnnaide vai juohke olmmošoktagas ja juohke servodateisseváldi, álo muittus anedettiin dán julggaštusa, vikkašii oahpahusa ja bajásgeassima bokte ovddidit gudnejahttojumi dáid vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid hárrái, ja náššuvnnalaš ja internaššuvnnalaš doaibmabijuid bokte váfistit ahte dat šaddet oppalaččat ja fámolaččat dovddastuvvot ja doahttaluvvot sihke miellahttoštáhtaid iežas álbmoga siste ja daid lágaváldi vuolde orru rádjosiid álbmogiid siste.

Artihkkal 1.

Buot olbmot leat riegeadan friddjan ja olmmošárvvu ja olmmošvuoigatvuođaid dáfus dássásaččat,

Artihkkal 2.

Juohkehaš lea vuoigaduvvon buot daid vuoigatvuođaide ja friddjavuođaide, mat dán julggaštusas leat namahuvvon, almmá mange vealahaga, náli, ivnni, sohka beali, giela, oskku, politihkalaš dahje eará miellaguottu, náššuvnnalaš dahje sosiálalaš surggiideami, opmodaga, riegeadeami dahje eará dilálašvuođa dáfus.

Orruneatnama dahje -guovllu politihkalaš, lágaválddalaš dahje internaššuvnnalaš dilli maiddá ii galgga váikkuhit vealahusa, lehkos dat eanan dahje guovlu iešstivrejeaddji dahje earáid geahču vuolde dahje muđui mange láhkái earáid hálddus stivrra dáfus.

Artihkkal 3.

Juohke olbmos lea vuoigatvuohta eallimii, friddjavuhtii ja persovnnalaš oadjebasvuhtii.

Artihkkal 4.

Ii oktage galgga dollojuvvot šlávvan dahje bággu bálvalusas. Šlávuvuohta ja šlávvgávppi joraheapmi, vaikko guđege vuogi mielde, galgá leat gildojuvvon.

Artihkkal 5.

Ii oktage galgga illastusa vuollái dagahuvvot dahje goaves, olmmošmeahtun dahje vuolideaddji gieđahallama dahje ránggáštusa vuollái.

Artihkkal 6.

Juohke olbmos lea juohke sajis vuoigatvuohta dasa, ahte son galgá dovddastuvvot olmmošoktagassan lága ovddas.

Artihkkal 7.

Buohkat leat lága ovddas dássásaččat ja almmá mangelágán vealahusa haga lea buohkain vuoigatvuohta oažžut seammá láhkasuodjalusa. Buohkain lea dássásaš vuoigatvuohta oažžut lága suodjalusa buotlágán vealahusa vuostá, man bokte dat julggaštus rihkkojuvvo, ja juohkelágán ávžžullusa vuostá danlágán vealahusa dahkamii.

Artihkkal 8.

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut ulmmálaš veahki dohkálaš naššuvnnalaš duopmostuoluin dakkáraš daguid vuostá mat rihkkot daid vuodđodahkki vuoigatvuođaid, mat leat sutnje addon vuodđoásahusa dahje lága bokte.

Artihkkal 9.

Ii oktage galgga sahte sivas gitta váldojuvvot, giddagassii biddjojuvvot dahje riikkabáhtarussii áddjojuvvot.

Artihkkal 10

Go geange vuoigatvuođat ja geatnegasvuođat galget mearriduvvot, ja go su vuostá nostojuvvon ránggáštuslivahis galgá merrejuvvot, de juohke olbmos lea ollislaš dássásaš vuoigatvuohta oažžut vánhurskkis ja almmolaš ášševuodjima sorjjasmeahtun ja bealátgeahtes duopmostuolo ovddas.

Artihkkal 11.

1. Juohke olbmos guhte ránggáštusvuloš daguin sivahuvo, lea vuoigatvuohta lohkkojuvvot vigiheapmin gitta dasságo su sivalašvuohta lea nanuduvvon almmolaš duopmostuolu riektemeanuin, main sus leat leamaš buot dat dáhkádusat mat leat dárbbášlaččat iežas bealuštussii.

2. Ii oktage galgga dubmejuvvot ránggáštussii dakkár dagu dahje šláibmahusa ovddas, mii dahkuáiggi ii lean ránggáštusvuloš naššuvnnalaš lága mielde dahje álbmotrievtti mielde. Iige galgga garraset duomu sáhttit cealkit go dan mii lágas leai mearriduvvon dalle go ránggáštusvuloš dahku dáhpáhuvai.

Artihkkal 12.

Ii oktage galgga gillát evttolaš seaguheami iežas olitahašeallimii, bearrašii, ruktui dahje reivelonohallamii, iige alageavvama gudni dahje máinnolmasvuođa ala. Juohkeilaš lea vuoigaduvvon lága suodjalussii dakkár seaguheami dahje alageavvama vuostá.

Artihkkal 13.

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta friddja johtalit ja friddja válljet alccesis orrunsaji stáhta rájiid siskkobealde.
2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vuolgit riikkas eret, maiddá iezas riikkas, ja máhccat ruoktot su iežas riikii.

Artihkkal 14.

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vierroriikkain ohcat ja oažžut dorvobáikki doarrádallama sivas.
2. Dát vuoigatvuohta ii sáhte čurvojuvvot doarjjan go riektedoarrádallama duođalaš vuodđun leat eahpepolitihkalaš rihkkosat dahje dagut, mat leat Ovtastuvvon Náššuvnnaid ulbmiliid ja vuodđojurdagiid vuostá.

Artihkkal 15.

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta stáhtaboargárvuhtii.
2. Ii ovttasge galgga evtolaččat váldojuvvot eret stáhtaboargárvuohta, dahje biehttaluvvot vuoigatvuohta molsut stáhtaboargarvuođa.

Artihkkal 16.

1. Dievasahkásaš olmmáiolbmui ja nissonolbmui lea vuoigatvuohta náitalit ja vuodđudit bearraša almmá mange ráddjehusailaga mii boahtá nális, náššuvnnalašvuođa dahje oskkus. Sis lea gáibáduš dássásaš vuoigatvuođaide náitosa dáfus, náitosa áiggi ja náitosa háddjehusa manjá.
2. Náittosvuhtii mannan galgá dušše dalle dáhpáhuvvat go friddja ja ollislaš miedáhus guktuid saddi beallelačcaid bealis lea duođastuvvon.
3. Bearaš lea servodaga lunddolas vuodđooktavuohta ja servodat ja stáhta galgá dan suodjalit.

Artihkkal 17.

1. Juolliieilaččas lea vuoigatvuohta opmodaga eaiggáduššat, okto dahje earrásiiguin searválagaid.
2. Ii ovttasge galgga su opmodaga evtolaččat eret váldojuvvot.

Artihkkal 18.

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta jurddašan-, oamedovddu- ja oskufriddjavuhtii. Dát vuoigatvuohta sisttisdoallá friddjavuođa religiovnna dahje oskku ovdandoallamii juogo okto dahje earrásiiguin searválagaid, almmolaččat dahje oktasaččat, oallpalleami bokte, meanuid bokte, bálvusa bokte ja religiovnnaš vieruid basuhemiin.

Artihkkal 19.

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oaivil- ja sátnefriddjavuhtii. Dát vuoigatvuohta sisttisdoallá friddjavuođa čuoččuhit oaiviliid almmá earrásiid seaguhushága, ja friddjavuođa ohcat, vuostávdit ja almmuhit dieđuid ja oainnuid juohkelágán almmuhusgaskomiid čađa, beroškeahhtá riikarájiin.

Artihkkal 20

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta ráfálaš čoahkkimiin ja ovtastumiin friddja oassádallat.
2. Ii oktage galgga bággejuvvot searvat makkárga ovtastupmái.

Artihkkal 21

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta lea osolaš iežas riikka stivrejumis, juogo vuigestaga dahje friddja válljejuvvon ovddasteddjiid bokte.

2. Juohkehaččas lea dássásaš vuoigatvuohta beassat iežas riikka almmolaš doaimmaide.

3. Álbmoga dáhttu lea almmolaš válddi vuodđu. Dát dáhttu galgá dovdosii boahtit mearreáigásaš ja duođalaš válggain main oppalaš ja dássásaš jienastanvuoigatvuohta čiegus jienasteapmi dahje eará ovttáárvosaš friddja jienastanvuohki.

Artihkkal 22

Servodatmiellahttun lea juohkehaččas vuoigatvuohta sosiálalaš oadjebasvuhtii ja juohkehaš sáhtta gáibidit ahte dat ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš buorit, mat leat vealtameahttun dárbbaslaččat olbmo árvui ja su persovnnalaš friddja ovdáneapmái, duohtandahkkojuvvojit naššuvnnalaš doaibmabijuid bokte ja internaššuvnnalaš ovttasbarggu bokte vuhtiiválddedettiin juohke sierralaš stáhta organisašuvnna ja veahkkeváriid.

Artihkkal 23

1. Juohkehaččas lea dássásaš vuoigatvuohta oažžut barggu, beassat friddja válljet alccesis fitnu, oažžut vánhurskkis ja buriid bargoeavttuid ja oažžut suodjalusa bargguhisvuoda vuostá.

2. Almmá mange vealahusahaga lea juohkehaččas vuoigatvuohta oažžut seammá bálkká seammá barggu ovddas.

3. Juohke barggolaččas lea vuoigatvuohta oažžut vánhurskkis ja govttolaš mávssu, mii dáhkida sutnje alccesis ja su bearrašii olmmošárvvolaš áigáboadu, ja mii, juos dárbbaslažžan čájehuvvo, ollistuvvo eará sosiálalaš suodjalusa bokte.

4. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vuodđudit fágaservviid, ja miellahttun searvat dakkáriidda, suodjalan dihte iežas beroštumiid.

Artihkkal 24

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vuoigatvuohta vuoiŋŋadussii ja luopmoáigái: dan vuoigatvuoda vuollái gullá maiddáii bargoáiggi govttolaš ráddjehus ja mearreáigásaš bálkkáhuvvon luopmu.

Artihkkal 25

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta dan muddosaš eallindássái, ahte dat dáhkida su ja su bearraša dearvvašvuoda ja buorredili borramuša, biktasiid, ásodaga ja dearvvašfuola dáfus, ja maiddáii dárbbaslaš sosiálalaš addosiid dáfus ja velá lassin oadjebasvuoda dáfus go bargguhisvuoda, buohcuvuoda, bargolámisvuoda, leaskavuoda, boarisvuoda dahjege muđui birgenvádjitvuoda deaivida, masa olmmoš ieš ii leat sivalaš.

2. Etniin ja mánáin lea vuoigatvuohta sierralaš ovddasmorrašii ja veahkkái. Buot mánáin, lehkaset sii dal riegiádan náittosvuoda siskkobealde dahje olggobealde, galgá lea seammá sosiálalaš suodjalus.

Artihkkal 26.

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oahpahussii. Oahpahus galgá addojuvvot almmá mávssushága, goit álgo- ja vuodđooahpahusa dáfus. Álgooahpahus galgá leat bálkkolaš. Buohkain galgá leat vejolašvuoda fidnooahpahusa oažžut ja buohkaide galgá leat dássásaš vejolašvuoda váldit alit oahpahusa veajuideaset mielde.

2. Oahpahus galgá atnit joksanearrin gárgedit olmmošlaš persovnnalašvuoda ja nannudit olmmošvuoigatvuodaid ja vuodđodahkki friddjavuodaid gudnejahttojumi. Dat galgá ovddidit ipmárdusa, subálašvuoda ja ustitvuoda buot naššuvnnaid, buot nállejuhkosiid ja buot religiovnna juhkosiid gaskkas ja dat galgá ovdánahttit Ovtastuvvon Naššuvnnaid barggu bisuhan dihte ráfi.

3. Vánhemiin lea vuosttassadjásaš vuoigatvuohta válljet sin mánáideaset várás oahpahusvuogi.

Artihkkal 27.

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta friddja oassádallat servodaga kultuvrralaš eallimis, návddašit máhttádiin ja šaddat osolažžan dieđalaš ovdáneapmái ja daid buriide, mat das čuvvot.

2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut daidda vuoiŋgalaš ja ávnnaslaš beroštumiide suodjalusa, mat čuvvot boadusin vaikko guđelágán dieđalas, girjjálaš dahje máhtolaš dahkosis, maid guhtege ieš lea ávdnen.

Artihkkal 28.

Juohkehaš sáhtta gáibidit dakkár sosiálalaš ja internašuvnnalaš ortnega mii ollislaččat sáhtta duohtandahkat daid vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid, mat dán julggaštusas leat namuhuvvon.

Artihkkal 29.

1. Juohkellaččas leat dat geatnegasvuođat servodaga guovdu, mat aitonassii dahket vejolažžan persovnnalašvuođa friddja ja dievaslaš ovdáneami.

2. Geavahettiin vuoigatvuođaidis ja návddašettiin friddjavuođaidis ii leat oktage earálágán ráddjehusa vuloš, go dakkáriid mat lága bokte leat mearriduvvon aitonassii dáhkidan dihte earrásiid vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid dárbbaslaš dovdiidusa ja gudnejahttojumi ja deavdin dihte daid gáibádusaid maid morála, almmolaš ortnet ja oppalaš buorredilli demokrátalaš servodagas rievttuid mielde ovdandivvu.

3. Diet vuoigatvuođat ja friddjavuođat eai guđege dáhpáhusas sáhte adnojuvvot vuostá Ovtastuvvon Náššuvnnaid ulbmiliid ja vuođđojurdagiid.

Artihkkal 30.

Ii mihkkige dán julggaštusas sáhte nu dulkojuvvot ahte dat vuoigada ovttaga stáhta, juhkosa dahje olmmošoktagasa oassádallat dakkár doaimmas, dahje dahkat dakkár dagu, mii duššindagašii ovttaga dain vuoigatvuođain dahje friddjavuođain mat leat namuhuvvon Julggaštusas.
